

SPOTKAĆ PRYMASA I PAPIEŻA

Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego jest jednym z najważniejszych muzeów realizowanych dziś w naszym kraju. Ma ono stanowić praktyczny wyraz wdzięczności Polaków za życie i działalność kard. Wyszyńskiego i Karola Wojtyły, a zarazem stać się – podobnie jak inne tego typu muzea – ważnym ośrodkiem edukacyjnym, podtrzymującym i formującym pamięć zbiorową młodego pokolenia oraz stanowić atrakcyjne źródło informacji dla cudzoziemców licznie odwiedzających stolicę. Zwiedzający będą mogli dowiedzieć się, jak wielką rolę odegrali obaj hierarchowie w dziejach naszej ojczyzny i Kościoła polskiego w drugiej połowie XX w. Muzeum powstaje z inicjatywy kard. Kazimierza Nycza, metropolity warszawskiego.

Ogólne założenia

Muzeum jest wyrazem wdzięczności dla Jana Pawła II i prymasa Stefana Wyszyńskiego za ich wkład w duchową i cywilizacyjną przemianę, jaka dokonała się w ostatnich kilkudziesięciu latach w Polsce i na świecie oraz za to, że dzięki ich działalności polskość stała się ważnym punktem odniesienia dla kultury uniwersalnej. Potrzeba utworzenia tego rodzaju placówki jest tym większa, jeśli zdamy sobie sprawę, że w tym roku minęła już trzydziesta rocznica śmierci Prymasa Tysiąclecia. W szczególnie sposób stosownym dla tego rodzaju muzeum miejscem jest Warszawa, gdzie kard. Wyszyński pełnił swoją posługę przez przeszło trzydzieści lat, które przepadły na okres istnienia komunizmu w Polsce.

Muzeum ma pełnić misję polegającą na historycznej, kulturalnej i patriotycznej edukacji jak najszerszego grona odbiorców i podtrzymywać pamięć przyszłych pokoleń o Ojcu Świętym i Prymasie Tysiąclecia oraz ich znaczeniu dla Polski i dla świata. Jest to zadanie bardzo ambitne, chociaż nie zastąpi ono publikacji popularnonaukowych, filmów dokumentalnych ani odpowiedniego miejsca w podręcznikach szkolnych. Niemniej może się stać ważnym narzędziem wspomagającym świadomość zbiorową, jeśli chodzi o znaczenie w Polsce w XX w. Kościoła katolickiego, a zwłaszcza jego dwu najwybitniejszych przedstawicieli.

Szczególne miejsce

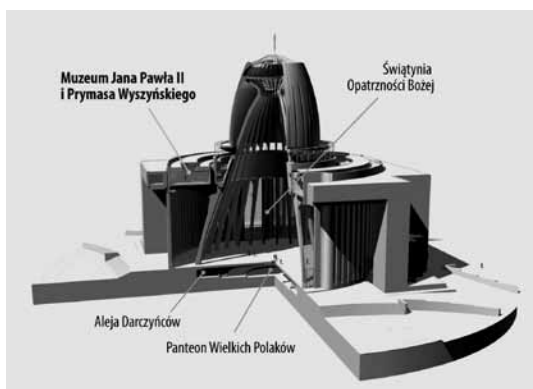
Atutem muzeum jest jego niezwykle usytuowanie. Ekspozycja główna ma się znaleźć w pierścieniu okalającym kopułę Świątyni Opatrzności Bożej, która będzie największym budynkiem sakralnym Warszawy. Zajmie ona powierzchnię ok. 2 tys. metrów kwadratowych ponad jej nawą główną. Symbolika pierścienia nawiązuje do obrączki – symbolu zaślubin, wierności oraz zawierzenia Chrystusowi i Jego Kościołowi głównych bohaterów naszego muzeum.

Jest to z pewnością jedna z najbardziej wyjątkowo położonych przestrzeni ekspozycyjnych nie tylko w Polsce, ale także w całej Europie. Rzadko bowiem muzea, które nie są galeriami sztuki religijnej, usytuowane są w tak bezpośredniej bliskości przestrzeni sakralnej. Obie części kompleksu – kościelna i muzealna – będą jednak oddzielone od siebie, tak, by funkcjonowanie muzeum nie zaburzało nabożeństw i odwrotnie. Jednocześnie bliskość sanktuarium

i placówki muzealnej może zaowocować efektem synergii, jeśli chodzi o zainteresowanie.

Można powiedzieć, że ze względu na wspomnianą już bliskość przestrzeni sakralnej i wysokość, muzeum znajdzie się „bliżej nieba”. Żeby je zwiedzić, trzeba będzie pokonać 26 metrów w pionie. Dodatkowo z tarasu widokowego położonego na dachu muzeum roztaczać się będzie piękny widok na Warszawę.

Chociaż będzie to jedno z największych muzeów w Polsce, to i tak jego powierzchnia nie pozwoli na rozwinięcie wszystkich istotnych wątków związanych z biografiami Jana Pawła II i kard. Stefana Wyszyńskiego. Obok głównej przestrzeni wystawienniczej znajdują się sale multimedialna i konferencyjna, specjalna przestrzeń przeznaczona dla dzieci, sklepik z pamiątkami oraz pomieszczenia dla zaplecza technicznego.

Przekrój kompleksu Centrum Opatrzności Bożej z usytuowaniem przestrzeni Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego

Projekt ekspozycji głównej

Zwiedzający ekspozycję symbolicznie będzie przemierzał drogi życia Jana Pawła II i Prymasa Tysiąclecia. Podczas zwiedzania zapozna się z opowieścią, która łączy ze sobą wątki zaczerpnięte z biografii obu bohaterów oraz kluczowe wydarzenia dwudziestowiecznej historii Kościoła i Polski. Zostanie ona przedstawiona w nowoczesnej formie wystawienniczej, tak, aby każdy mógł nawiązać emocjonalną więź z Ojcem Świętym i Prymasem Tysiąclecia, i w pełni zaangażować się we współtworzenie ekspozycji.

Dzięki harmonijnemu wykorzystaniu nowoczesnych technologii multimedialnych, sugestywnej scenografii oraz autentyzmowi eksponatów interaktywna ekspozycja (zaprojektowana przez pracownię Kłopot Project) zabierze zwiedzających w fascynującą podróż w czasie i poprowadzi ich przez kolejne etapy życia obu bohaterów – od dnia narodzin Stefana Wyszyńskiego w 1901 r. do momentu śmierci Jana Pawła II w roku 2005.

Wystawa zaprezentuje opowieść zorganizowaną wokół tych momentów, w których doświadczaliśmy wyjątkowej jedności Kościoła i społeczeństwa, zarówno w wymiarze narodowym, jak i uniwersalnym. Są to: Milenium Chrztu Polski (1966 r.), I pielgrzymka Jana Pawła II do ojczyzny (1979 r.), powstanie „Solidarności” (1980 r.) oraz Wielki Jubileusz Roku 2000. Wówczas udawało nam się pokonywać podziały i budować wspólnotę; jej ważnym czynnikiem było oddziaływanie Kościoła i stawała się ona wartością także dla tych, którzy nie uważali siebie za katolików.

Ekspozycja ma na celu możliwie wszechstronne pokazanie roli Karola Wojtyły i Stefana Wyszyńskiego w dziejach Polski i świata. Oczywiście, wyraźnie zaznaczony zostanie ich wkład w obalenie komunizmu oraz w zachowanie naszej tożsamości zbiorowej w czasach, gdy Polska, Europa i świat poddane zostały brutalnej agresji ze strony systemów totalitarnych. Obaj – podobnie jak wielu Polaków im współczesnych – zmagali się z niemieckim nazizmem i sowieckim komunizmem. Zamiarem twórców wystawy nie jest jednak poprzestanie na twierdzeniu, że byli liderami społecznego oporu wobec totalitaryzmu, lecz także ukazanie ich wkładu w uniwersalną kulturę duchową. Jest to zrozumiałe i oczywiste, gdy chodzi

o Jana Pawła II, papieża, błogosławionego Kościoła katolickiego i człowieka rozpoznawalnego na całym świecie, którego dorobek intelektualny i duchowy jest powszechnie szanowany. Ale także kard. Wyszyński odegrał ważną rolę np. w obronie zagrożonego chrześcijaństwa w Związku Sowieckim, w pracach Soboru Watykańskiego II czy w dziedzinie teologii – m.in. jako pionier teologicznej refleksji nad pracą. Jeśli chodzi o polską kulturę, kard. Wyszyński pozostanie twórcą oryginalnej teologii narodu, która odcisnęła trwale piętno nie tylko na polskim katolicyzmie, ale także na sposobie pojmowania przez Polaków swej tożsamości.

Oprócz tego będziemy mogli poznać ich życie prywatne, relacje z rodziną, przyjaciółmi. Chodzi bowiem o to, aby zwiedzający miał okazję niejako spotkać się z nimi osobiście, rozpoznać w nich ludzi z krwi i kości, i przeżyć to spotkanie, jako ważne dla siebie. A trzeba pamiętać, że biografie obu bohaterów są wspaniałym materiałem dla wielotomowych opracowań czy seriali telewizyjnych, tymczasem w muzeum muszą być skondensowane do tego stopnia, by widz mógł się zapoznać z wystawą w ciągu – powiedzmy – półtoragodzinnego zwiedzania.

Innym wyzwaniem, przed którym stają twórcy muzeum, jest zmierzenie się z osobistą świętością bł. Jana Pawła II i sługi Bożego kard. Wyszyńskiego. Nie jest łatwo współczesnemu odbiorcy mówić o świętości, nie tracąc jednocześnie rzeczowości związanej z przekazem historycznym, którą muzeum ma zapewnić. Przy tym przekaz ten powinien pozostać zrozumiałym i akceptowalnym nie tylko dla osób wierzących, ale i niewierzących. Wydaje się to jednak możliwe, zwłaszcza jeśli weźmiemy pod uwagę, że mamy do czynienia z fascynującymi osobowościami, niekwestionowanymi autorytetami, możliwymi do zaakceptowania także dla ludzi nieidentyfikujących się z Kościołem katolickim.

Dzięki temu, że za projekt ekspozycji odpowiada jedna z najbardziej doświadczonych firm wystawienniczych w Polsce, mamy nadzieję, że artystyczny rozmach Barbary i Jarosława Kłaputów pozwoli stworzyć przekonujący i autentyczny przekaz, zrozumiały dla bardzo różnorodnych kategorii naszych przyszłych widzów.

Muzeum – placówką edukacyjną

Jak każda nowoczesna placówka tego typu, będzie to przede wszystkim instytucja o charakterze edukacyjnym, uwzględniającym potrzeby także tych odbiorców, którzy nie mieli okazji zetknąć się osobiście z kard. Wyszyńskim i z Janem Pawłem II. Musi ona przekazywać treści będące ważną częstką naszego żywego dziedzictwa kulturalnego, chociaż starszym pokoleniom mogą się wydawać oczywiste. Mamy oswajać młodzież ze światem dwudziestowiecznym, a także z bogactwem kultury religijnej. Istnieje pewne ryzyko uproszczeń, ale trzeba pamiętać, że szacunek dla widza wymaga, by uczynić skomplikowane nieraz treści wystawy możliwie przystępnymi i zrozumiałymi. Pamiętajmy, że tego rodzaju przedsięwzięcie ma bronić się nie tylko w chwili otwarcia ekspozycji, ale także na długie lata jej udostępniania.

Współczesny człowiek ma często kłopot ze wskazaniem osób, które byłyby dla wielu ludzi niekwestionowanymi autorytetami. Jesteśmy przekonani, że obaj hierarchowie są prawdziwymi autorytetami i że ich przesłanie pozostaje aktualne dla widzów, także tych z młodszej generacji. Stąd celowo wskazujemy, że ich dorobek pozostaje nadal aktualny, nabiera nowych, często nieoczekiwanych znaczeń. Możemy mówić o nich nie tylko jako o osobach z przeszłości, ale jako współtwórcach naszej duchowej teraźniejszości.

Zaawansowanie projektu

Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego jest już przedsięwzięciem w znacznej mierze zaawansowanym. Dzięki wsparciu ze strony ministra kultury i dziedzictwa narodo-

wego dysponujemy przestrzenią ekspozycyjną znajdującą się w stanie surowym otwartym, a także mamy na ukończeniu szczegółowy projekt ekspozycji. Wydaje się, że jesteśmy w stanie otworzyć ją i udostępnić zwiedzającym w ciągu niecałych dwóch lat od chwili rozpoczęcia robót budowlanych nad zadaniem i elewacją muzeum. Mamy nadzieję, że w najbliższej przyszłości uda się – także dzięki zaangażowaniu wielu życzliwych ludzi oraz instytucji – przejść do kolejnego etapu realizacji tej niezbędnej dla naszego kraju inwestycji kulturalnej.

Podział stref ekspozycji głównej

Strefa A: pl. Zwycięstwa (1979 r.). Szczególne miejsce, które się zmienia, ale pozostaje świadkiem minionych wydarzeń; miejsce symbolizujące jedność narodu polskiego wokół osoby Ojca Świętego.

Strefa B: powołanie (1901–1945). Dorastanie do powołania obu bohaterów w czasach wolnej Polski i konfrontacji z dwoma totalitaryzmami podczas II wojny światowej.

Strefa C: ziarno, które musi obumrzeć (1945–1956). Opowieść o uwięzieniu prymasa i prześladowaniach Kościoła przez reżim komunistyczny.

Strefa D: Millenium – narodowe wyznanie wiary (1956–1966). Polska droga do „zwycięstwa przez Maryję”; wielkie narodowe rekolekcje, będące znakiem wolności kraju rządzonego przez komunistów.

Strefa E: za żelazną kurtyną (1966–1978). Działalność bp. Karola Wojtyły w Krakowie. Kościół polski darem dla Kościoła powszechnego: udział Polaków w Soborze Watykańskim II i uniwersalna rola dwóch wielkich hierarchów.

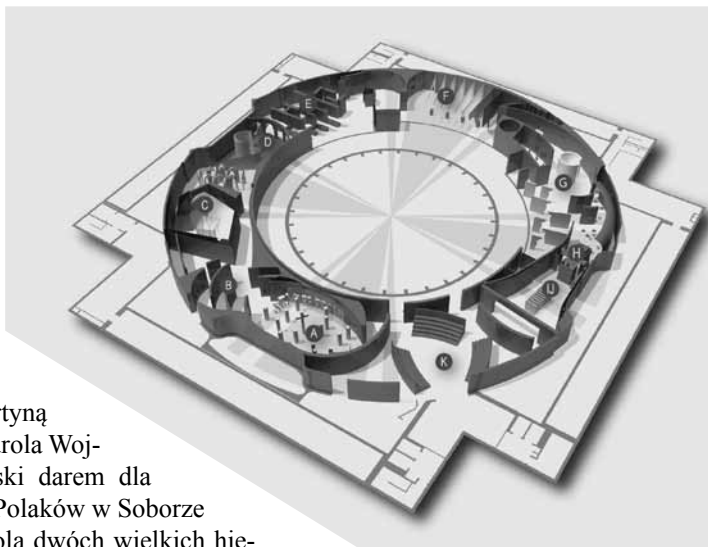
Strefa F: Gaude Mater Poloniae (1978–1981). Wybór kard. Karola Wojtyły na papieża; doświadczenie jedności Polaków podczas pierwszej papieskiej pielgrzymki do ojczyzny i powstania ruchu „Solidarność”.

Strefa G: konfrontacja z imperium zła (1981–1989). Zamach na papieża i śmierć prymasa w maju 1981 r., męczeństwo księży w latach osiemdziesiątych oraz nadzieja, jaką przynosi Polsce Jan Paweł II.

Strefa H: dar wolności (1989–2005). Jan Paweł II jako patron wolności dla Polski i dla świata; papież wobec wyzwań cywilizacji współczesnej.

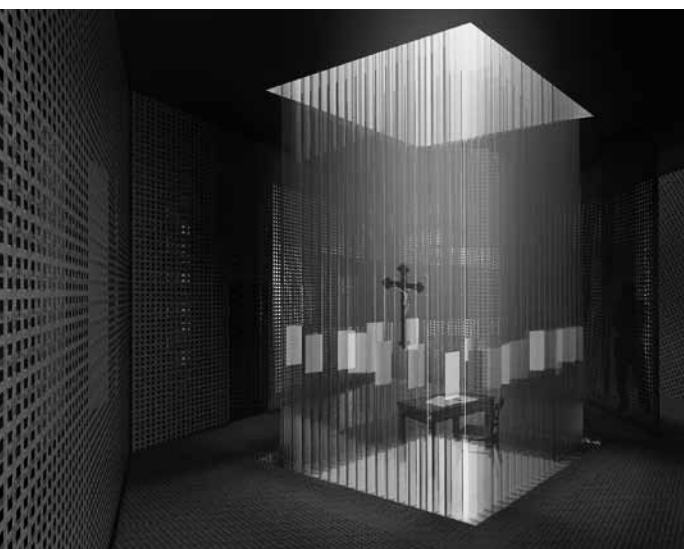
Strefa I + J: Kościół zbudowany na skale miłości: wstanie, chodźmy (1978–2005 r.). Jan Paweł II wprowadza Kościół w Trzecie Tysiąclecie i aktualność nauczania papieskiego.

Strefa K: „Wy jesteście moją nadzieją”. Fenomen relacji Ojca Świętego z młodzieżą.

Wizualizacja strefy: Millenium 1966 r.; projekt Kłaput Project

Wizualizacja przestrzeni muzealnej poświęconej uwięzieniu prymasa Wyszyńskiego; projekt Kłaput Project

Przeźnięć poświęconia inwigilacji prymasa i prześladowaniom Kościoła przez komunistów; proj. Kłaput Project

Wizualizacja strefy: Zamach na papieża i śmierć prymasa Wyszyńskiego; projekt Kłaput Project

Wizualizacja strefy: Plac Zwycięstwa 1979 r.; projekt Kłaput Project

Wizualizacja przestrzeni muzealnej poświęconej archikatedrze warszawskiej; projekt Kłaput Project

Wizualizacja przestrzeni muzealnej poświęconej pielgrzymkom papieskim; projekt Kłaput Project